

LATGAĻU VALODAS FONĒTISKĀ SISTĒMA

Latgaļu fonēt. transkr. simbols	SFA (IPA)	Piemērs latgaļu ortogrāfija	Piemērs latgaļu fonēt. transkripcijā	Piemērs starptaut. fonēt. transkripcijā	Tulkojums latviski
---------------------------------	-----------	-----------------------------	--------------------------------------	---	--------------------

18 PATSKAŅI JEB MONOFTONGI

a	/a/	abijī	[abijī]	[abji]	‘abi’
ā	/a:/	āvuška	[āvuška]	[a:uʋʃka]	‘avene’
â	/â:/	pāds	[pâc]	[pâ:ts]	‘pēda’
e	/ɛ/	zemia	[z'em'a]	[z'em'a]	‘zeme’
ē	/ɛ:/	ēnatīs	[ēnat'is]	[ɛ:nat'i:s]	‘ēnoties’
ī	/i/	dīvī	[d'iv'i]	[d'iv'i]	‘dievi’
î	/i:/	cīši	[c'iʃi]	[ts'i:ʃi]	‘ļoti’
î	/i/	divi	[divi]	[dri]	‘divi’
i°	/i:/	cieški	[c'i°sk'i]	[ts'i:°k'i]	‘bieži’
î°	/î:/	īesti	[i°s't'i]	[i:s't'i]	‘ēst’
y	/u/	tymss	[tym:s]	[tums:]	‘tumšs’
o	/ɔ/	voskums	[voskums]	[vɔskums]	‘olas dzeltenums’
õ	/ɔ:/	põzīt	[põz'it]	[pɔ:z'it]	‘pozēt’
ū	/u/	tūrpu	[tūrpu]	[turpɔ]	‘turp’
û	/û:/	idūt	[idūt]	[idû:t]	‘iedot’
u	/ʊ/	suņš	[suņc']	[sɔnc']	‘suns’
u°	/u:/	tuorps	[tu°rps]	[tɔ:rps]	‘tārps’
û°	/û:/	sūopia	[sû°p'a]	[sɔ:p'a]	‘sāpe’

21 DIVSKANIS JEB DIFTONGS

aī	/ai/	raišu	[raiʃu]	[raiʃɔ]	‘jāšus’
aî	/aî:/	paīsīt	[paīs'it]	[paî:s'i:t]	‘mīsfīt (linus)’
aū	/au/	kaūkuns	[kaūkunc]	[kaukɔnts]	‘kovārnīs’
aû	/aû:/	šaūtra	[šaūtra]	[šaû:tra]	‘bulta’
eī	/ei/	geisma	[g'eisma]	[g'eisma]	‘gaisma’
eî	/eî:/	keīlīs	[k'eil'is]	[k'eî:l'is]	‘kails’
eū	/eu/	sev	[s'eū]	[s'eu]	‘sev’
eû	/eû:/	sev's	[s'eûs]	[s'eû:s]	‘sevis’

iī	/i:/	mīlīs	[m ^l i:īl ^l is]	[mīl ^l is]	‘mīlais’
iī	/i:/	dziīst	[dziīst]	[dzi:st]	‘dzīst’
iū	/u:/	pliuškunāt	[pliuškunāt]	[pluškona:t]	‘pliuškūnāt’
iū	/u:/	Liūzeniks	[liūz ^l eniks]	[li:z ^l eniks]	‘Liuzeniks’
yū	/u:/	cūka	[cūka]	[tsuuka]	‘cūka’ ¹
yū	/u:/	myūsu	[myūsu]	[mu:u:su]	‘mūsu’ ²
uī	/o:/	vuicās	[vuicā:s]	[voitsā:s]	‘mācās’
uī	/o:/	puīgs	[puīks]	[po:ks]	‘zēns’
uū	/o:/	puūrs	[puūrs]	[pours]	‘pūrs’
uū	/o:/	uūdens	[uūd ^l eņs]	[u:u:d ^l eņs ^l]	‘ūdens’
oū	/o:/	loūpīt	[loūp ^l īt]	[lo:p ^l i:t]	‘mizot’
oū	/o:/	koūtūs	[koūtūs]	[ko:u:tūs]	‘kauties’
oi	/o:/	voi, voi ta	[voī, voī ta]	[voī, voī ta]	‘vai, vai tad’

43 LĪDZSKAŅI JEB KONSONANTI

b	/b/	baba	[baba]	[baba]	‘ome’
b ^l	/b ^l /	best	[b ^l est]	[b ^l est]	‘rakt’
c	/ts/	caturtīs	[caturt ^l is]	[tsaturt ^l is]	‘ceturtais’
c ^l	/ts ^l /	kruūcia	[kruūc ^l a]	[kru:u:ts ^l a]	‘cinis’
č	/tʃ/	čuoļs	[čuo ^o ļs ^l]	[tʃcu:ʎs ^l]	‘cālis’,
č ^l	/tʃ ^l /	čīpstīt	[č ^l īpst ^l īt]	[tʃi:ps ^l t ^l i:t]	‘čiepstēt’
d	/d/	dratva	[dratva]	[dratva]	‘darvots diegs’
d ^l	/d ^l /	dīgs	[d ^l īks]	[d ^l i:ks]	‘diegs’
f	/f/	fabrika	[fabrika]	[fabrika]	‘fabrika’
f ^l	/f ^l /	febraļs	[f ^l ebraļs]	[f ^l ebraʎs ^l]	‘februāris’
g	/g/	gapiiļa	[gapiiļa]	[gapiiļa]	‘dakšiņa’
g ^l	/g ^l /	geigala	[geigala]	[geigala]	‘gaigala’

¹ Divskaņu *ai, ei* otrā komponente *i* līdzīgi kā divskanī *iī* patiesībā ir *i* un vajadzētu rakstīt *ai, ei*, taču šī nianse sarežģī rakstību, bet neietekmē vārdu nozīmi, tādēļ ortogrāfijā atstāts burts *i*.

² Divskaņu *yū, yū* (*iū, iū*) lietojums vairāk raksturīgs lejaslatgaļiem. Augšlatgalē šajā vietā lieto analogiskus divskaņus *uū, uū*, piem., *muūsu cuiūka*, nevis *myūsu cyūka*. Bet ir daži gadījumi, kad šāda aizstāšana neder, piemēram, personvārdos *Liūzeniks, Kiūleniks* vai arī gadījumos, kad aizstāšana rada citu nozīmi. Piemēram, Augšlatgalē *pliuškunāt* nozīmē ‘radīt šķidruma šļakatu skaņas’ un neko citu. Bet latviešu valodā (un līdz ar to arī atpakaļ latgaļu valodā) *pliuškināt* nozīmes jau vairāk saistās ar plaukstu sišanu aplaudējot vai kādam pa dibenu ☺. Tādēļ nozīmju šķiršanai jālieto dažādi divskaņi.

h	/x/	hana	[hana]	[xana]	‘beigas, nāve’
h ^j	/x ^j /	heroīns	[h ^j eroīnc]	[h ^j eroīnts]	‘heroīns’
j	/j/	joūnīs	[joūn ^j is]	[jōū:n ^j is]	‘jauns’
k	/k/	kukšuns	[kukšunc]	[kukʃunts]	‘krūka’
k ^j	/k ^j /	keirunāt	[keirunât]	[keirunâ:t]	‘kaitināt’
l	/l/	laimia	[laīm ^l a]	[laim ^l a]	‘laimē’
ļ	/ʎ/	ļounadyna	[ļoūnadyna]	[ʎounadwyna]	‘nelaime’
m	/m/	mutīt	[mut ^l īt]	[mut ^l īt]	‘traucēt’
m ^j	/m ^j /	miedītīs	[mi ^e di ^l īs]	[mr:di ^l ī:s]	‘mēdīties’
n	/n/	nūst	[nūst]	[nū:st]	‘nost’
ņ	/ɲ/	ņaudīt	[ņaud ^l īt]	[ɲaud ^l īt]	‘ņaudēt’
p	/p/	prass	[pras:]	[pras:]	‘gludeklis’
p ^j	/p ^j /	pīpia	[p ^j īp ^l a]	[p ^j ī:p ^l a]	‘piepe’
r	/r/	pūrduļš	[pūrduļš ^j]	[purduʎs ^j]	‘puņķis’
r ^j	/r ^j /	reibeņas	[r ^j eib ^l eņas]	[r ^j eib ^l eņas]	‘zilenes’
s	/s/	susīt	[sus ^l īt]	[sus ^l īt:t]	‘žūt’
s ^j	/s ^j /	puisjs	[puīs ^l :]	[puis ^l :]	‘puisīs’
š	/ʃ/	šāmāt	[šāmât]	[ša:mâ:t]	‘čamdīties’
š ^j	/ʃ ^j /	šibers	[š ^j īb ^l ers]	[ʃib ^l ers]	‘aizbīdnis’
t	/t/	tušņāt	[tušņât]	[tuʃɲâ:t]	‘smagi elst’
t ^j	/t ^j /	tiest	[ti ^e st]	[tr:st]	‘test’
v	/v/	vucuns	[vucunc]	[vutsunts]	‘auns’
v ^j	/v ^j /	viīveļas	[viīv ^l eļas]	[viiv ^l eļas]	krītamā kaite
z	/z/	zūoļa	[zū ^o ļa]	[zō:ļa]	‘pļavas zāle’
z ^j	/z ^j /	zečas	[z ^j eč ^l as]	[zətʃas]	‘zeķes’
ž	/ʒ/	vazžycas	[važ ^j :ycas]	[vaʒ:utsas]	‘groži’
ž ^j	/ʒ ^j /	žēnba	[ž ^j eņba]	[ʒ ^j eņba]	‘precības’
dz	/dz/	dzonāt	[dzonât]	[dzonâ:t]	‘dzenāt’
dž ^j	/dz ^j /	džīsmia	[dž ^j īsm ^l a]	[dz ^j ī:sm ^l a]	‘dziesma’
dž	/dʒ/	džyndžala	[dʒyndʒala]	[dʒuundʒala]	‘čig. pātaga’
dž ^j	/dʒ ^j /	džieļš	[dž ^j ī ^e ļš ^j]	[dʒ ^j ī:ʎs ^j]	‘kuņģa slimība’